

KVALITA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA A JEJ VPLYV NA KONKURENCIESCHOPNOSŤ PODNIKU

THE QUALITY OF BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS EFFECT ON THE COMPETITIVENESS OF A BUSINESS

Dagmar Hrašková

Žilinská univerzita, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov
dagmar.hraskova@fpedas.uniza.sk

Viera Bartošová

Žilinská univerzita, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov
viera.bartosova@fpedas.uniza.sk

Abstrakt:

Proces globalizácie, charakteristický hospodárskym a politickým prepojením súčasných ekonomík, je univerzálnym trendom pre podniky, ktoré sa chcú priblížiť k parametrom podniku svetovej triedy. Globálne podnikateľské prostredie dáva viac možností na expanziu, uplatnenie komparatívnych výhod i nových podnikateľských výziev. Významnú úlohu pri jeho využití má schopnosť podnikateľských subjektov, ale aj celých ekonomík, presadzovať sa na medzinárodných trhoch na základe ich konkurencieschopnosti. Osudom biznisu v globálnom podnikateľskom prostredí je zmena. Základnou strategickou spôsobilosťou súčasného úspešného podniku na trhu sa stáva schopnosť rýchleho a efektívneho uskutočňovania zmien, ak chce byť podnik úspešný v súčasnom globálnom podnikateľskom prostredí, musí sa meniť rýchlejšie ako jeho konkurencia.

Kľúčové slová:

Globálna ekonomika, medzinárodné podnikateľské prostredie, index globálnej konkurencieschopnosti.

Abstract:

The process of globalization, which is characterized by economic and political connection of current economies is a universal trend for enterprises that want to move closer to the performance of the international enterprise. Global business environment gives more options for expansion, application of comparative advantage and new business challenges. Significant role in its use is the ability of business subjects, but also whole economies, to promote on the international markets on the basis of their competitiveness. Fate of business in the global business environment is change. Basic strategic competence of current successful enterprise is becoming an ability to rapid and effective implementation of changes, if company wants to be successful in contemporary global business environment, it must be changing faster than his competition.

Key words:

Global economy, International Business Environment, Global Competitiveness Index.

JEL: F23, F64, O44

1 Úvod: Globálne podnikateľské prostredie

Súčasný globalizačný jav sa premietajú na jednotlivé ekonomiky zvýšením konkurenčných tlakov. Konkurencieschopnosť, ktorá je v súčasnom trhovom prostredí základným atribútom úspechu každého podniku, vyvoláva trvalý tlak na zlepšovanie a uskutočňovanie radikálnych zmien vo všetkých súvislostiach, v ktorých sa podnik nachádza. Ako zásadnú podmienku udržiavania a rastu konkurencieschopnosti sa považuje schopnosť uskutočňovania zmien, ktoré reagujú na okolie podniku. Hnacou silou zmien sa stávajú inovácie a investície do perspektívnych oblastí podniku. Jednou z vedných disciplín je aj manažment, v ktorom sa neustále objavujú nové zistenia, teórie, názory, diskusie a skúsenosti, ktoré posúvajú oblasť podnikového riadenia dopredu. Rozvoj technológií a neustále zmeny súčasného podnikateľského prostredia kladú vysoké nároky na manažérov všetkých organizácií, podnikov a inštitúcií. Úspešnosť plnenia náročných úloh v dobe globalizácie, kedy podnikateľské aktivity nadobúdajú nové rozmery, nezávisí len od doteraz používaných informačných a výrobných technológií, ale stále vo väčšej miere od znalostí a schopností ľudského faktora.

Globálna ekonomika v súčasnom podnikateľskom prostredí vytvára pre každého viac rizík, ale aj príležitostí, núti podniky k dramatickým zlepšeniam nielen preto, aby obstáli v konkurencii a prosperovali, ale aby vôbec prežili. Globalizácia je stupňovaná širokou a mocnou paletou síl, ktoré sprevádza informačný a technologický rozvoj, medzinárodná integrácia, vyspelosť domácich trhov a pod. Proti týmto silám nie je nikto imúnny, niektoré podniky v súčasnom konkurenčnom prostredí prišli na to, ako výhodne im môžu nové manažérske stratégie poslúžiť, dostať sa vo svojom odvetví z priemeru na vedúcu pozíciu alebo zväčšiť náskok pred svojimi najbližšími konkurentmi na trhu. Medzi ekonomické a sociálne vplyvy súčasného globalizačného podnikateľského prostredia, ktoré stupňujú potrebu zásadných zmien v podnikoch aplikáciou manažmentu zmien, patrí rozvoj technológií, pružnejšia komunikácia, viac informačných sietí, umožňujúcich globálne prepojenie ľudí, medzinárodná ekonomická integrácia a z nej vyplývajúce pohyblivé menové kurzy, viac globálnych kapitálových tokov, vyspelosť trhov v rozvinutých krajinách, ale aj viac rizík vďaka silnejšej konkurencii, viac príležitostí v podobe nadnárodných trhov a pod. Najdôležitejším rozvojovým faktorom v súčasnom podniku sa stáva kvalifikácia a znalosti, ktoré umožňujú pružnejšie sa prispôbovať zrýchľujúcim sa globálnym zmenám trhu. Informačné a telekomunikačné technológie smerujú k flexibilitate služieb na trhu. Hlavnými kritériami prosperujúceho podniku na globálnom trhu sú predovšetkým tímová kreativita, inovácie, efektívna komunikácia, pozitívne a tvorivé myslenie, učenie sa z úspechov a poučenie sa z chýb vlastných, ako aj iných podnikov.

Hlavným cieľom príspevku bolo zhodnotiť úroveň kvality a konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia na Slovensku, príležitostí ako i rizík, ktoré vyplývajú pre podnikateľské subjekty zo súčasnej globálnej ekonomiky, charakteristickej interdependenciou a integráciou globálneho trhu, prostredníctvom inštitucionálneho a indexového hodnotenia kvality podnikateľského prostredia.

2 Metodika hodnotenia podnikateľského prostredia

Pri spracovaní uvedenej problematiky v príspevku boli použité metódy zberu a spracovania informácií, metóda analýzy a rôznych determinantov, ktoré sú zamerané na hodnotenie úrovne kvality podnikateľského prostredia na Slovensku a tiež zo skúseností, vyplývajúcich z uskutočnených prieskumov v danej problematike v národnom i medzinárodnom meradle. Metóda zberu a spracovania informácií bola využitá pri sústreďovaní podkladov a informácií, potrebných pre zhodnotenie súčasného stavu kvality regionálneho podnikateľského prostredia podľa jednotlivých krajov na Slovensku, metóda analýzy bola použitá v časti venovanej súčasnému stavu riešenej problematiky, pri posudzovaní faktorov, ovplyvňujúcich kvalitu podnikateľského prostredia Slovenska v medzinárodnom meradle. Meranie kvality podnikateľského prostredia je v príspevku vyjadrené aj prostredníctvom viacerých indexov a inštitúcií, ktoré majú rôznu konštrukciu, používajú rôzne druhy údajov i rôzne premenné veličiny. Inštitucionálne hodnotenie kvality podnikateľského prostredia na globálnej úrovni bolo hodnotené prostredníctvom medzinárodnej nevládnej inštitúcie Svetového ekonomického fóra

a prostredníctvom asociácie Podnikateľskej aliancie Slovenska a Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania, ktoré demonštrujú kvalitu podnikateľského prostredia v jednotlivých regiónoch a krajoch Slovenskej republiky. Indexové hodnotenie kvality podnikateľského prostredia bolo zhodnotené prostredníctvom Indexu globálnej konkurencieschopnosti, Indexu podnikateľského prostredia a Indexu regionálneho podnikateľského prostredia.

2.1 Inštitucionálne hodnotenie kvality podnikateľského prostredia

Kvalitné podnikateľské prostredie, vytvárajúce podmienky na dlhodobu udržateľné dosahovanie ekonomického rastu, je základným predpokladom rozvoja podnikania a zvyšovania konkurencieschopnosti ekonomiky krajiny v medzinárodnom meradle. V posledných rokoch vzniklo v rozličných krajinách množstvo organizácií, ktoré kvalitu podnikateľského prostredia merajú, zostavujú rebríčky ekonomík a porovnávajú postavenie príslušnej krajiny v danom časovom úseku, v celosvetovom meradle je to Svetové ekonomické fórum, na Slovensku sa posudzovaním kvality podnikateľského prostredia zaoberajú predovšetkým Podnikateľská aliancia Slovenska, Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania a rôzne ďalšie organizácie v rámci vlastných výskumov, napr. vysoké školy a agentúry.

Svetové ekonomické fórum (World Economic Forum - WEF) je medzinárodná nevládna inštitúcia, ktorá spája popredných politikov, predstaviteľov bánk a finančných kruhov. Jej cieľom je presadzovať globálny hospodársky a sociálny pokrok cestou účinnej hospodárskej spolupráce, je najvýznamnejšou inštitúciou, ktorá sa zaoberá posudzovaním konkurencieschopnosti krajín, objasňuje a identifikuje základné vplyvy, ktoré pôsobia na rozvoj a rast ekonomiky a tým sa aj snažiť vysvetliť, z akého dôvodu sú niektoré krajiny úspešnejšie pri zvyšovaní dôchodkovej úrovne a možnosti pre vlastné obyvateľstvo. Najdôležitejšie faktory, ktoré vplyvajú a formujú konkurencieschopnosť ekonomiky sú súčasťou pravidelného hodnotenia v rámci správy o globálnej konkurencieschopnosti pod originálnym názvom Global Competitiveness Report, ktorú zaraďujeme svojim rozsahom a komplexnosťou medzi najvýznamnejšie dokumenty svojho druhu. Tohtoročná správa hodnotí rekordný počet 148 ekonomík, čím ďalej sa snaží tento počet ešte rozširovať a stať sa tak najkomplexnejším hodnotením ekonomík na svete. Obsahuje podrobný profil každej z hodnotených ekonomík, zhrnutých v štúdiu, rovnako ako aj rozsiahlu časť dátových tabuliek s globálnym rebríčkom obsahujúcich cez 100 ukazovateľov. V správe je zahrnutý Globálny index konkurencieschopnosti (GCI). [5]

Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) je profesijná asociácia, združujúca podnikateľov a zamestnávateľov, založená na princípoch etickosti, otvorenosti, principiálnosti, solidárnosti a zákonnosti. Hlavným cieľom PAS je skvalitňovanie formálnych a neformálnych pravidiel podnikateľského prostredia v Slovenskej republike v kontexte celospoločenského rozvoja. Hlavnou črtou aktivít PAS je, že nesledujú záujmy jednotlivých podnikov alebo skupín podnikov, ale záujmy podnikateľského sektora ako celku v kontexte celospoločenského rozvoja. V realizovaných aktivitách sa naplno uplatňuje princíp starostlivosti o verejné statky. Cieľom je, aby sa podmienky na podnikanie zlepšovali pre všetkých, ktorí pôsobia na trhu. V krajinách, akou je Slovensko, sa riadi tvorba a zmena formálnych pravidiel princípmi parlamentnej demokracie. O právnych predpisoch rozhoduje väčšina v parlamente, opakujúce sa štvorročné volebné obdobia neraz spôsobujú, že ciele vládnych politikov sa odkláňajú od zámerov ekonomicky aktívnych subjektov, ktoré tvoria bohatstvo krajiny. PAS sa snaží vplývať na rozhodujúce subjekty, aby sa prijímali jednoznačné, použiteľné a stabilné právne prepisy, snaží sa dosiahnuť, aby v krajine efektívne pracovali regulačné inštitúcie, aby vlády postupovali podľa všeobecne platnej vízie, presahujúcej jednotlivé volebné obdobia. Aktivity podnikateľskej aliancie Slovenska sa zameriavajú hlavne na pravidelné zostavovanie Indexu podnikateľského prostredia (IPP), zverejňovanie a hodnotenie správ o globálnej konkurencieschopnosti, hodnotenie dopadov zákonov na podnikanie, monitorovanie legislatívneho procesu. Taktiež vypracováva rôzne analýzy, prieskumy a prezentácie a vydáva elektronický mesačník o aktuálnom dianí v Európskej únii. PAS, ako apolitické zoskupenie, chce na Slovensku pôsobiť dlhodobo, nezávisle od vnútropolitckej situácie

a medzinárodného postavenia Slovenska. Aktivity aliancie sa prispôsobujú potrebám spoločnosti, ale zároveň vždy sledujú naplnenie základného cieľa PAS. Presadzovanie hlavného cieľa, ktorým je skvalitňovanie podnikateľského prostredia, nie je samoučelné. PAS zdôrazňuje, že vhodné prostredie na podnikanie je nevyhnutnou podmienkou na rozširovanie ekonomických aktivít a teda na rast prosperity krajiny. Zároveň si uvedomuje, že spolu s pozitívnou zmenou zákonov a iných regulačných opatrení sa musí meniť aj vnútorný prístup podnikateľov. [6]

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania je založená na podporu rozvoja a rastu malého a stredného podnikania (MSP) v Slovenskej republike so zreteľom na štátnu štrukturálnu, priemyselnú, technickú, regionálnu a sociálnu politiku. Hlavným poslaním agentúry, ktorá je organizáciou neziskového charakteru, je koordinácia aktivít (vrátane finančných) pre podporu a rozvoj malého a stredného podnikania na medzinárodnej, štátnej, regionálnej a miestnej úrovni v Slovenskej republike. Agentúra vznikla v roku 1993 spoločnou iniciatívou Európskej únie a vlády na podporu MSP v Slovenskej republike, jej cieľom je prostredníctvom stimulácie rastu sektora, zvyšovania jeho konkurencieschopnosti, internacionalizácie a prieniku na nové trhy, uľahčiť prístup malého a stredného podnikania ku kapitálovým zdrojom a posilniť konkurencieschopnosť sektora v rámci spoločného trhu EÚ. Agentúra podporuje malých a stredných podnikateľov rôznymi iniciatívami, zameranými na zvýšenie inovačnej a konkurenčnej schopnosti vo firmách napr. asistovaním podnikateľom pri vyhľadávaní partnerov, poskytovaním informačných seminárov a školení, podávaním poradenských služieb, realizáciou štátnych programov, grantov štrukturálnych fondov, poskytovaním mikropôžičiek a rozvojom prístupu malých a stredných podnikateľov k rizikómu kapitálu. Jej výstupom je Správa o kvalite podnikateľského prostredia v regiónoch Slovenskej republiky, ktorá hodnotí kvalitu podnikateľského prostredia podľa regiónov SR na základe 116 indikátorov, ktoré sú rozdelené do štyroch skupín ukazovateľov- infraštruktúra a kvalita prostredia, podnikateľské prostredie, pracovný trh a kvalita samosprávy. [7]

2.2 Indexové hodnotenie kvality podnikateľského prostredia

Index globálnej konkurencieschopnosti (GCI) demonštruje do akej miery je národná konkurencieschopnosť komplexný jav, ktorý sa môže zlepšiť len cez rad reforiem v rôznych oblastiach, ktoré v dlhodobom horizonte ovplyvňujú produktivitu krajiny. Index je postavený na 12 pilieroch konkurencieschopnosti a poskytuje obsiahly obraz konkurenčného prostredia v krajinách sveta v rôznom štádiu vývoja, ide o oblasti : kvalita verejných inštitúcií, infraštruktúra, makroekonomické prostredie, zdravie a primárne vzdelávanie, efektívnosť a veľkosť trhu tovarov, vyspelosť finančného trhu, inovácie a pod. Každý pilier nadobúda bodové hodnotenie na stupnici od 1 až 7(1 - najhoršie, 7 - najlepšie). Jednotlivé piliere konkurencieschopnosti nie sú nezávislé, majú tendenciu navzájom sa posilňovať a oslabovať. Slabšia stránka v jednej oblasti, môže mať často negatívny vplyv na ostatné oblasti. Autori indexu GCI rozlišujú 3 štádia ekonomického rozvoja pre krajiny, a to ekonomiku vytvorenú na výrobných faktoroch, na efektívnosti a na inováciách. Jednotlivé krajiny sa zaraďujú do štádií ekonomického rozvoja na základe dvoch kritérií: na základe úrovne HDP na obyvateľa v trhových výmenných kurzoch a na základe podielu vývozu nerastných surovín na celkovom exporte, Slovenská republika sa nachádza na medzistupni rozvoja medzi druhým a tretím štádiom. [1]

Index podnikateľského prostredia (IPP) predstavuje vlastný nástroj Podnikateľskej aliancie Slovenska (PAS), prostredníctvom ktorého podnikatelia pravidelne hodnotia zmeny v kvalite podmienok na podnikanie. Index obsahuje 3 kategórie hodnotenia a každá kategória obsahuje 10 položiek. Prvá kategória sleduje vývoj právneho a regulačného rámca na podnikateľské subjekty, druhá kategória zahŕňa vplyv rozhodujúcich externých podmienok na podnikateľské subjekty. Tretia kategória zohľadňuje mikrofaktory, t.j. vplyv podnikov na kvalitu podnikateľského prostredia. Mapovanie podnikateľského prostredia prostredníctvom tohto indexu dáva odpoveď tvorcom hospodárskej politiky, kde je ich snaha pozitívna a kde je vhodné prijať zásadné opatrenia na zlepšenie. [8]

Index regionálneho podnikateľského prostredia (IRPP) je ústredným nástrojom hodnotenia regiónov SR, ktoré je dielom Podnikateľskej aliancie Slovenska (PAS). Toto hodnotenie prebieha na úrovni okresov, ktorých počet sa po reforme verejnej správy v roku 1996 ustálil na čísle 79, pričom vyjadruje celkovú kvalitu podmienok na podnikanie v jednotlivých okresoch SR. Jeho vznik bol motivovaný absenciou nástrojov, ktoré by umožňovali efektívne porovnávanie jednotlivých okresov. Je výstupom komplexného modelu a je počítaný pre každý okres na základe dostupných štatistických dát a údajov, získaných z prieskumu medzi manažérmi firiem. Za každý okres dosahuje hodnoty v intervale [1; 6], kde 1 vyjadruje najhoršie možné podmienky na podnikanie a 6 vyjadruje najlepšie možné podmienky. IRPP pozostáva zo 106 navzájom nezávislých indikátorov, ktoré hodnotia rôzne aspekty podmienok na podnikanie. Všetkých 106 indikátorov je ďalej zatriedených do 8 pilierov, ktoré združujú indikátory do väčších logických celkov. Piliere reprezentujú 8 hlavných oblastí podnikateľského prostredia, ktoré identifikovala PAS. Následne po dvojiciach tvoria štyri subindexy regionálneho podnikateľského prostredia. Výsledkom ich zlúčenia je samotný IRPP. [4]

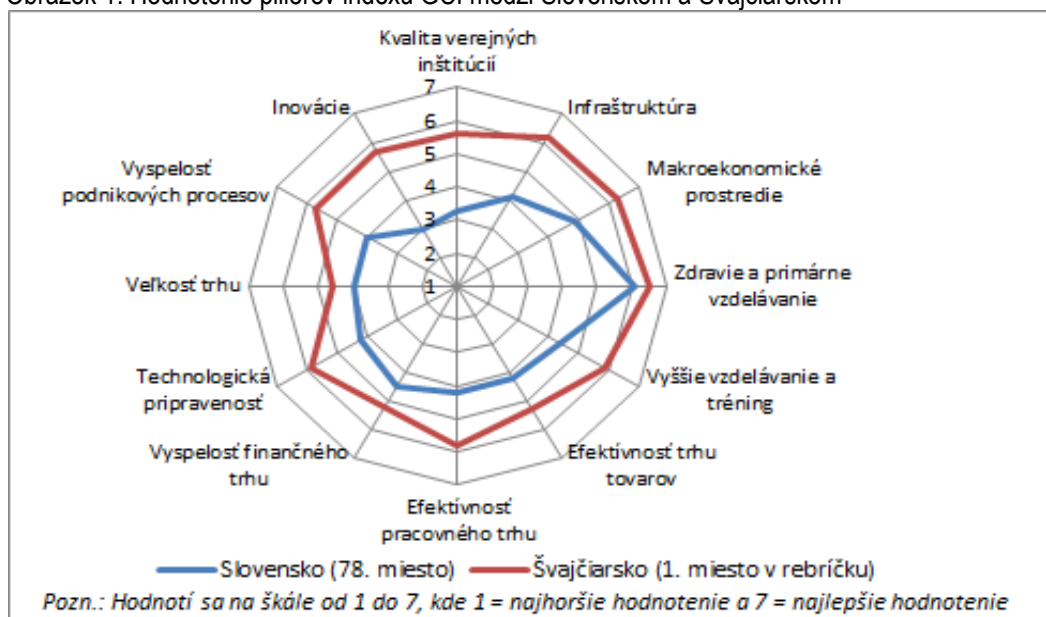
3 Výsledky práce

V tretej kapitole tohoto príspevku sme zosumarizovali výsledky hodnotenia kvality a konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia na Slovensku za rok 2013 na úrovni jednotlivých regiónov i v medzinárodnom meradle:

3.1 Index globálnej konkurencieschopnosti

Slovenská republika sa v roku 2013 umiestnila v rebríčku konkurencieschopnosti podľa Svetového ekonomického fóra na 78. mieste, oproti roku 2012 si tak pohoršila o 7 priečok. Vyplýva to zo Správy o globálnej konkurencieschopnosti 2013-2014, ktorú každoročne zverejňuje Svetové ekonomické fórum (WEF). Pozícia Slovenska sa zhoršuje už siedmy rok v rade a tohtoročné 78. miesto je historicky najhorším jeho umiestnením v rebríčku konkurencieschopnosti. Slovensko sa dostalo do pozície druhej najmenej konkurencieschopnej krajiny EÚ, keď nižšie v rebríčku sa nachádza už len Grécko (91. miesto). Tesne nad Slovenskom sa nachádzajú Chorvátsko (75. miesto) a Rumunsko (76. miesto). Takýto prepad Slovenska v hodnotení konkurencieschopnosti nastal v dôsledku pesimizmu podnikateľov, ktorý nastal z dlhodobu neriešených problémov podnikania a zo zmien v daňovo-odvodovom systéme a pracovnoprávnej legislatíve, ktoré začali platiť od začiatku roka 2013. Podľa výsledkov Správy o globálnej konkurencieschopnosti 2013-2014 hlavnými problémami, ktoré najviac zhoršujú našu konkurencieschopnosť krajiny sú neefektívne verejné inštitúcie, nízka vymožiteľnosť práva, byrokracia, klientelizmus, nepružný daňový systém, nízka transparentnosť a efektívnosť verejných výdavkov, rastúca zadlženosť štátu, rigidný pracovný kódex a nízka kvalita vzdelávacieho systému. V tejto najaktuálnejšej správe bolo zaradených do hodnotenia 148 krajín z celého sveta, z údajov je zrejmé, že už piatykrát po sebe sa umiestnilo na prvom mieste Švajčiarsko, Singapur si udržal druhú priečku a Fínsko je na treťom mieste. Nemecko si oproti minulému polepšilo o dve miesta a obsadilo 4. priečku. USA po štyroch poklesoch v uplynulých rokoch zvrátili trend, zlepšili si pozíciu o dve priečky a skončili na 5. mieste. Posun vyššie zaznamenali tiež Hong Kong (7. miesto) a Japonsko (9. miesto). Naopak, Švédsko (6. miesto), Holandsko (8. miesto) a Veľká Británia (10. miesto) v rebríčku v porovnaní s minulým rokom mierne klesli. Česká republika skončila na 46. priečke, lídrom v regióne krajín V4 sa po prvýkrát stalo Poľsko, ktoré si medziročne pohoršilo o jednu priečku a obsadilo 42. miesto, Maďarsko kleslo o 3 miesta a obsadilo v tomto roku 63. pozíciu. [5]

Obrázok 1: Hodnotenie pilierov indexu GCI medzi Slovenskom a Švajčiarskom

Na obrázku 1 môžeme vidieť grafické porovnanie dvanástich pilierov indexu GCI medzi Švajčiarskom a Slovenskou republikou, ktorá sa umiestnila na 78. mieste. Švajčiarsko dosiahlo skóre za všetkých 12 pilierov indexu GCI na škále stupnice od 1 do 7 hodnotu 5,67 a Slovensko 4,10. V porovnaní so Švajčiarskom zaostávame vo všetkých dvanástich pilieroch, najviac hlavne v inováciách, kvalite verejných inštitúcií a v infraštruktúre, jedine v pilieri zdravie a primárne vzdelávanie dosahujeme podobnú úroveň ako Švajčiarsko. Zo Správy o globálnej konkurencieschopnosti 2013-2014 môžeme zistiť aj najpálčivejšie problémy v podnikaní v tej, ktorej krajine. Najväznejšími oblasťami, ktoré obmedzujú podnikanie na Slovensku sú neefektívna vládna byrokracia (19,7 %), korupcia (18,7 %) a obmedzujúce pracovnoprávne predpisy (13,6%). Na druhej strane faktory, ktoré najmenej obmedzujú podnikanie na Slovensku môžeme označiť infláciu (0,4 %), zahraničnú menovú politiku (0,3 %) a nízku úroveň zdravia obyvateľstva (0,1 %). [5]

3.2 Index podnikateľského prostredia (IPP)

Kvalita podnikateľského prostredia na Slovensku sa podľa podnikateľov zhoršila aj koncom roka 2013, čo vyjadruje aj hodnota Indexu podnikateľského prostredia, ktorá klesla v porovnaní s predchádzajúcim kvartálom 2013 o 2,72 percenta. Najväčšie výhrady podnikateľov sa i naďalej týkajú oblasti vymožitelnosti práva, nedostatkov v uplatňovaní princípu rovnosti pred zákonom a nestálej a neprehľadnej legislatívy. Najvýraznejší pokles spomedzi jednotlivých položiek Indexu podnikateľského prostredia zaznamenala v poslednom štvrtroku 2013 oblasť vymáhateľnosť práva a funkčnosť súdnictva. Rating tejto položky výrazne klesá už štvrtý štvrtrok po sebe, tento krát o 8,97 %. Aj napriek tomu, že na problémy v justícii sa poukazuje dlhodobo a sú pomerne známe, k reálnej zmene podľa podnikateľov stále neprichádza. Masívna kritika súdnictva neustáva i napriek skutočnosti, že v posledných rokoch došlo k miernemu skráteniu trvania súdnych sporov. Okrem samotného trvania sporov sú hlavnými problémami častá nepredvídateľnosť a najmä nevykonateľnosť súdnych rozhodnutí a neexistencia kvalitného monitoringu efektívnosti práce sudcov. Funkčné súdnictvo a vymožitelnosť práva by mali byť prvým predpokladom pre zlepšenie podnikateľského prostredia, keďže váha zákonov, upravujúcich podmienky na podnikanie priamo závisí od ich vymožitelnosti na súdoch a bez reálneho vymáhania pravidiel sa ich význam stráca. Ďalšou najhoršie hodnotenou položkou sa stalo uplatňovanie princípu rovnosti pred zákonom s poklesom o 7,8 %. Podnikateľom sa nepozdávajú najmä niektoré opatrenia, ktoré sa vzťahujú iba na vybrané skupiny podnikateľov, čím deformujú trh a nepriťahujú

zlepšenie podnikateľského prostredia ako celku. Rezervy vidia pri uplatňovaní existujúcich zákonov v praxi. Pretrvávajú tiež problémy s platobnou disciplínou niektorých podnikov, čo vytvára dojem, že niektorí podnikatelia si musia plniť svoje záväzky načas, zatiaľ čo iní nie. Medzi ďalšie klesajúce položky oproti predchádzajúcemu sledovanému obdobiu patrí aj zrozumiteľnosť, použiteľnosť a stálosť právnych predpisov, ktorá zaznamenala pokles o 6,96 %. Pokles zapríčinili najmä neustále zmeny v zákonoch týkajúcich sa podnikania, pričom podnikatelia týmto zmenám vyčítajú prehnanú komplikovanosť, nelogickosť a nejednoznačnosť jednotlivých predpisov. Dôsledkom je, že legislatíva sa stáva neprehľadnou a podnikatelia sa často dopúšťajú priestupkov i bez svojho vedomia. V tejto oblasti by uvítali najmä výrazne kvalitnejšiu prípravu legislatívy s dôsledným hodnotením jej dopadov na podnikanie, čo by minimalizovalo potrebu dodatočných novelizácií. Medzi ďalšie najhoršie hodnotené položky patrí legislatíva, upravujúca odvody. Táto položka v medziročnom porovnaní klesla o 25 %. Posledné zvyšovanie odvodov sa negatívne dotklo väčšiny podnikateľov či už zamestnávateľov pracovníkov s vyššími mzdami, ako aj najmenších živnostníkov. Vysoké odvodové zaťaženie predstavuje dlhodobú prekážku vo vzťahu k zamestnávaniu nízko kvalifikovanej pracovnej sily. Podnikateľským subjektom prekáža nedostatočné vyjednávanie o legislatívnych zmenách a rýchlosť ich prijímania. Táto položka má zásadný vplyv na podnikateľské prostredie. Zvyšovanie daní a odvodov sa považuje za neefektívne, ak tieto získané peniaze nie sú použité na uskutočnenie systémových reforiem napríklad v oblasti súdnictva. Najviac klesajúcou položkou je byrokracia, prieťahy v konaní na úradoch, výkazníctvo s medziročným poklesom o 24,3 %. Podnikatelia sa sťažujú na ich vysoké administratívne zaťaženie a časté zmeny v legislatíve, pričom tieto nové úpravy sú mnohokrát neprehľadné a nezrozumiteľné. [4]

3.3 Index regionálneho podnikateľského prostredia (IRPP)

Index regionálneho podnikateľského prostredia pozostáva zo 106 navzájom nezávislých indikátorov, ktoré hodnotia rôzne aspekty podmienok na podnikanie v jednotlivých okresoch na Slovensku prostredníctvom 8 pilierov a 4 subindexov regionálneho podnikateľského prostredia. Každý indikátor dosahuje hodnoty v intervale [1; 6] a umožňuje porovnávanie okresov v príslušnej oblasti. Jednotlivé váhy subindexov a pilierov v rámci IRPP za Slovenskú republiku v roku 2013 sú uvedené v tabuľke 1 podľa jednotlivých krajov, ktoré sme vypočítali ako priemer príslušných okresov patriacich danému kraju. Najlepšie hodnotenie v rámci tohto indexu získal Bratislavský kraj, s celkovým skóre 4,08 a najhoršie sa umiestnil Prešovský kraj s hodnotením 3,04 bodu z celkového počtu 6 bodov. Pri prvom subindexe, ktorý predstavuje ekonomickú aktivitu sa najlepšie umiestnil Bratislavský kraj so 4,3 bodmi a najhoršie Prešovský kraj s 2,98 bodmi. Pri druhom subindexe s názvom verejná správa a legislatíva mal najlepšie hodnotenie Prešovský kraj s 3,59 bodmi a Bratislavský kraj má najhoršie hodnotenie s 3,15 bodmi. Tretí subindex – technológie a infraštruktúra sú najviac rozvinuté v Bratislavskom kraji s hodnotením 4,11 bodu a najhoršie v Prešovskom kraji s hodnotou len 2,74 bodu. Vo štvrtom subindexe s názvom vzdelávanie a ľudské zdroje je to podobne ako pri predchádzajúcom. Na prvom mieste sa umiestnil Bratislavský kraj s hodnotou 4,29 bodu a najhoršie Prešovský kraj s hodnotou 3,05 bodu. Hodnota ukazovateľa IRPP v roku 2013 za celú Slovenskú republiku je 3,43 bodu, čo svedčí o priemernej úrovni kvality podnikateľského prostredia, ktorú vnímajú podnikateľské subjekty. [4]

Tabuľka 1: Hodnoty IRPP a jeho subindexov podľa krajov SR

Kraj	Celkové skóre	Subindex1	Subindex2	Subindex3	Subindex4
Bratislavský kraj	4,08	4,30	3,15	4,11	4,29
Trnavský kraj	3,69	3,83	3,17	3,72	3,79
Trenčiansky kraj	3,50	3,51	3,28	3,50	3,60
Žilinský kraj	3,37	3,42	3,30	3,16	3,49
Nitriansky kraj	3,33	3,39	3,30	3,34	3,42
Košický kraj	3,24	3,27	3,27	3,41	3,22
Banskobystrický kraj	3,08	3,13	3,37	2,83	3,08
Prešovský kraj	3,04	2,98	3,59	2,74	3,05
SR celkom	3,43	3,51	3,32	3,30	3,50

Zdroj : vlastné spracovanie

4 Záver

V príspevku sme prostredníctvom indexov a inštitúcií zhodnotili úroveň hlavných faktorov konkurencieschopnosti Slovenska na regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni. Ukázalo sa, že postavenie Slovenskej republiky v globálnom rebríčku konkurencieschopnosti sa z roka na rok neustále zhoršuje. Hlavnými problémami, ktoré najviac zhoršujú konkurencieschopnosť krajiny, sú neefektívne verejné inštitúcie, nízka vymožitelnosť práva, byrokracia, klientelizmus, nepružný daňový systém, nízka transparentnosť a efektívnosť verejných výdavkov, rastúca zadlženosť štátu, rigidný pracovný kódex a nízka kvalita vzdelávacieho systému. Z regionálneho hľadiska sme zistili, že vyhovujúce podmienky pre podnikateľskú činnosť sa nachádzajú na západe Slovenska, pričom z hľadiska regionálnych disparít sú veľmi nevýhodné na východe Slovenska, či už v ekonomickej, územnej alebo v sociálnej sfére. Na odstránenie regionálnych disparít by bolo v budúcnosti potrebné, aby vláda navrhla účinné opatrenia na zvýšenie konkurencieschopnosti Slovenska v oblasti legislatívy, aplikovala efektívne zmeny v oblasti daní a účtovníctva, ktorých hlavným cieľom by bolo zníženie administratívnej záťaže podnikateľov, zníženie odvodového zaťaženia pre dlhodobo nezamestnaných, transparentnejšie opatrenia, zamerané na daňové úniky a pod., ktoré by zlepšili podmienky podnikateľským subjektom v ich podnikateľskej činnosti.

Príspevok je čiastkovým výstupom riešenia grantovej úlohy VEGA č.1/1350/12 Ekonomické hodnotenie kvality služieb vo verejnej osobnej doprave.

Literatúra

- [1] HUDÁKOVÁ, I.: Vplyv globálnej finančnej a hospodárskej krízy na podniky a ich konkurencieschopnosť. [on line]. 11/2009. Žilina: Poradca podnikateľa. 2009 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z https://www.pp.sk/6424/Vplyv-globalnej-financnej-a-hospodarskej-krizy-na-podniky-a-ich-konkurencieschopnost_A-DAU28868.aspx
- [2] BUCKLEY, P.J. PASS, C.L. PRESCOTT, K.: Measures of international Competitiveness: A Critical Survey, *Journal of Marketing Management*, 1988.
- [3] PORTER, M. E. KETELS, C. DELGADO, M.: The Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness Index, *The Global Competitiveness Report 2006 – 2007*, WEF, 2006.
- [4] LALINSKÝ, T.: Faktory konkurencieschopnosti slovenských podnikov. [on line]. 3/2008. Bratislava: NBS, 2008. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z https://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/08_lal1.pdf. ISSN: 1337-5830.
- [5] SCHWAB, K. SALA-I-MARTÍN, X.: *The Global Competitiveness Report 2013–2014*. 2013. [on line]. Geneva: World Economic Forum, 2013. [cit. 2013-03-10]. ISBN-13: 978-92-95044-73-9.
- [6] O Podnikateľskej aliancii Slovenska [on line]. [s.a.]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://alianciapas.sk/o-pas/o-nas/>.
- [7] Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania [on line]. [s.a.]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné na internete: <http://www.podnikam.webnoviny.sk/financovanie/narodna-agentura-pre-rozvoj-maleho-a-stredneho-podnikania/11694>.
- [8] Kritéria hodnotenia podnikateľského prostredia [on line]. [s.a.]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www3.ekf.tuke.sk/work/Konferencia%20Herlany/zbornikCD/doc/Jencikova.pdf>
- [9] Výsledky IPP za 4. štvrtrok 2013 [on line]. [s.a.]. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_podnikatelskeho_prostredia/.